

Kako Bog djeluje na nas i u nama?

Stjepan KUŠAR

Sažetak

Isusovi susreti s ljudima i pozivi koje on upućuje pojedincima za autora su uzorak na kojem se može odčitati kako Bog djeluje u događajima čovjekova života. Autor upućuje na Bibliju u kojoj se otkrivaju tri temeljna načina Božjeg djelovanja na čovjeka. Tu je Božje djelovanje prisposobljeno djelovanju odgojitelja, liječnika i umjetnika.

Isusovi susreti s ljudima i pozivi koje on upućuje pojedincima uzorak su na kojemu možemo odčitati kako Bog djeluje u događajima našega života. Susret s carinikom Levijem ili Matejem (usp. Lk 5,27-32 par) pokazuje da jedan običan susret na svagdašnjem Levijevom radnom mjestu (»carinarnica«, odnosno mjesto gdje se prikupljao porez) djeluje poput prebačene skretnice na kolosijeku za vlak koji nailazi: promjena smjera, ulaženje u nova područja i u nova iskustva. Nešto slično događa se i u Isusovom susretu s jednim drugim carinikom, Zakejom (usp. Lk 19,1-10): Isusu je sada važan samo Zakej, on ostavlja »mnoštvo naroda« i svu svoju pozornost posvećuje Zakeju, ide k njemu na objed, a ovaj mijenja svoj stil života. Isus uzima ove i druge ljude s kojima se susreće kao da mu ih je na put poslao sam Otac.

Uz takve susrete često se veže i posebni poziv (»Hajde za mno!» Lk 5,27), ali to nije nužno. Sam taj susret već je poziv na promjenu života i na ulazak u novi život.

Takvim susretima i pozivima smijemo prisposobiti onaj trenutak ili trenutke ili odsjeke našega života u kojima smo otkrivali (ili odjednom sa svom jasnoćom otkrili) da smo pozvani u vjeru i na novi život u vjeri, bilo u kršćanskom braku bilo u kršćanskom djevičanstvu uz koje se može vezati također posebni angažman u duhovnoj službi u Crkvi (svećeništvo, redovništvo). Čovjeku se na prvi pogled čini kao da ta misao dolazi »ni od kuda«, nepozvana i nemirna, u gomili drugih isto tako nepozvanih i slobodno nailazećih misli... Ona nam se uvijek iznova blago ali uporno nametala ne puštajući nas na miru i zahtijevajući od nas odluku, opredjeljenje. I odlučili smo se za nju odnosno za Onoga na koga nas je ona upućivala, i krenuli smo, i koračamo pravo ili kolebljivo, teturajući ili čvrsta koraka...

Čini se da smo i mi slični Leviju ili Mateju koji je u tri godine intenzivnog druženja s Isusom i drugim pozvanim učenicima zasigurno prolazio

kroz »vatra i vodu«, umor, sumnju, pouzdanje i vjernost osjećajući slabost i potrebu za okrepom, momente poleta i malaksalosti, da bi na kraju, zajedno sa svima ostalima (osim nekih žena i Ljubljenog učenika), napustio Učitelja i pobjegao glavom bez obzira. No Krista ni to nije pokolebalo u njegovim nakanama: Uskrsli sve njih ponovo okuplja, Levi ili Matej također je tu, a njegovo ime trajno je nazočno u naslovu njegova Evandjelja do konca svijeta. Nije li njegovo Evandjelje testamenat njegove ljubavi prema Isusu Učitelju, kolebljive ali ipak do kraja ustrajne ljubavi? – Uvjeren sam da neće biti mnogo drukčije ni kod nas, bez razlike u kojem obliku crkvenog života mi živjeli našu vjeru.

Da bismo razumjeli što se događalo u Leviju i njegovom drugovima, valja nam imati na umu kako Bog djeluje u čovjeku i na čovjeka. Odgovor na to pitanje daje nam Sveto pismo, već od Starog zavjeta pa sve do u Novi zavjet. Razmišljajući o tom djelovanju valja nam uvijek jednim okom motriti vlastiti život, istinu vlastitog života, i pritom kod svakog doživljaja, iskustva, uspjeha ili neuspjeha, milosti ili grijeha, bolesti ili zdravlja, snage ili nemoći dopustiti da nas dotakne pitanje: javlja li se u svemu tome na neki još nerazgovijetni način sam Gospodin? Ne kuca li on u tim (ne) prilikama na vrata našega života?¹ Hoće li mi on nešto poručiti kroz to što me snalazi i što doživljava...? Što bi to moglo biti? Zahtjev? Potvrda? Kritika? Ponuda? – No, a kako se On javlja u ljudskom životu prema svjedočanstvu Pisma?

Biblija pokazuje uglavnom tri temeljna načina Božjeg djelovanja na čovjeka odnosno u čovjeku. Gospodinovo djelovanje prisposobljeno je djelovanje odgojitelja, liječnika i umjetnika.

Ponajprije, Bog djeluje tako da ga čovjek u događajima i nezgodama svojega života otkriva kao *odgojitelja*: »Priznaj u svome srcu da te Jahve, Bog tvoj, odgaja i popravlja kao što čovjek odgaja sina svoga« (Pnz 8,5).² Prema tome nastojat ću spoznati djeluje li Bog u događajima mojega života kao odgojitelj koji mi hoće približiti neku spoznaju, stvar, način ponašanja ili reagiranja, osjećaje i procjenjivanja...? Ili se pak sve pokazuje

1 Usp. riječi »anđelu crkve u Laodiceji«: »Ja korim i karam sve koje ljubim. Prema tome budi revan i obrati se! Evo stojim na vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom« (Otk 3,14.19-20).

2 Usp. radi potpunijeg uvida još i ova mjesta: Mudr 11,9-10: »Jer su (Izraelci) iz kušnje kojom si ih milostivo ukorio lako razabrali kakvim se mukama namučiš bezbožnici (Egipćani) kojima si u jarosti sudio. Jer si njih iskušao, opominjući blago kao otac, dok si one kao strahoviti kralj ispitao i osudio«. 2 Sam 7,14: »Ja ću njemu (=Davidu) biti otac, a on će meni biti sin: ako učini što zlo, kaznit ću ga ljudskom šibom i udarcima kako ih zadaju sinovi ljudski. Ali svoje naklonosti neću odvratiti od njega...« Hebr 12,4-6: »Još se... u borbi protiv grijeha niste oduprli do krvi, i zaboravili ste opomenu premda je takva koja vam se upućuje kao sinovima: 'Sine moj, ne preziri karanja Gospodnjeg, niti kloni kad te kara, jer Gospodin kara onoga koga ljubi i šiba svakoga koga usvaja za svoga sina'«. Usp. također Otk 3,19-20; 1 Kor 11,31-32; Job 5,17; 33,19; Sir 1,27; 4,17; 23,2).

tako da bih morao nešto promijeniti: ideje, sudove, reakcije...? Možda je u događajima, iskustvima i spoznajama mogega života prisutno i to da me Bog kroz njih želi od nečega odvignuti (a svaki proces odvikavanja popraćen je bolima i nervozom!)? Od čega? I prema čemu ili prema kome me On kroza sve to upućuje? Trenutak bola i pogođenosti u svemu tome dade se razumjeti i prihvatiti ako imamo na umu temeljno biblijsko uvjerenje lijepo izraženo u Ps 94,11-13: »Jahve pozna je namisli ljudske: one su isprazne. Blago onom koga ti poučavaš, Jahve, i učiš Zakonu svojemu: da mu mir udijeliš od nesretnih dana, dok se grob kopa zlikovcu.«³

Dalje, Gospodin može u mojemu životu djelovati također poput *liječnika*: »Ja sam Jahve, tvoj liječnik« (Izl 15,26).⁴ Gospodin poput liječnika vidi što mi manjka i što je za mene dobro da bi moj život pred njim i u zajednici bio cjelovit. Što mi u tom kontekstu poručuju moja iskustva, susreti, ono što me snašlo? Nije li u tome nešto poput potrebnog lijeka, doduše neugodnog i gorkog, ali iscjeliteljskog i zdravog? Ili možda čak operacija? S tim povezana bol jest reakcija zdravog organizma koji kroči prema iscjeljenju, tj. cjelovitom i nepodijeljenom životu pred Bogom koji liječi. Napominjem da je na toj religiozno-egzistencijalnoj liniji također Augustinovo životno iskustvo. To se vidi napose ondje gdje on piše o tome kako su ga Božje knjige »pripitomile« te govori o Božjim »prstima vidarima« koji »liječe« njegove »rane«.⁵

I konačno, Pismo govori o Gospodinu kao umjetniku koji oblikuje čovjeka radeći na njemu bez prestanka. »Hvala ti što sam stvoren tako čudesno, što su tvoja djela predivna« (Ps 139,14; usp. Pss 8 i 103). Gledajući svoj život u toj perspektivi Božjeg djelovanja jamačno ćemo morati priznati da mu baš nismo laki »materijal« za obradbu, možda neprilagodljiv, tvrdoglav, opor i hrapav... Događaji i iskustva našega života pokazat će nam gdje je tome tako, a gdje nije. Valja nam zapaziti svoju (ne)obli-

- 3 Tome valja pridružiti još jednu nama neugodnu rečenicu iz Ivanova Evanđelja koja se doimlje poput piščevog komentara na vjerovanje mnogih u Isusa koji su povjerovali doživjevši njegova čudesa: Njima »se sam Isus nije povjeravao, jer ih je sve poznavao. Njemu nije trebalo da mu tko dadne svjedočanstvo o čovjeku, jer je sam poznavao čovjekovu nutrinu« (2,24-25). Mukotrpnost procesa otkrivanja i spoznavanja samoga sebe prema onom spoznanju koje o nama ima Gospodin čini se da je naznačena za uši permisivnog društva pomalo grubim biblijskim pedagoškim maksimama koje smo maoprije naveli. No, to ne umanjuje istinitost biblijskog iskustva i uvjerenja kako Bog djeluje poput odgojitelja i vodi čovjeka prema savršenoj (samo) spoznaji: »Sada spoznajem djelomično, a tada ću (tj. u definitivnom zajedništvu s Kristom) spoznati savršeno, kao što sam i spoznat« (1 Kor 13,12).
- 4 Ovdje slijedim prijevod M. Bubara: »Ich bin Jahwe, dein Artz«, dok uobičajeni hrv. prijevod u Bibliji »Stvarnosti« opisuje: »Ja sam Jahve koji daje zdravlje.« Usput pripominjem da u cijeloj Bibliji postoji svojevrсна tradicija o Jahvi liječniku; usp. napose kod proroka: Iz 19,22; 57,18-19; Jer 33,6; Hoš 6,1; Mal 3,20; Tob 12,3-15; možda bi na toj liniji valjalo razumjeti i Isusova iscjeljenja, npr. Mt 8,1-17.
- 5 Usp. *Ispovijesti*, VII, 20, 20, 26, Zagreb, 1973, str. 152.

kovanost, gdje je čovjek slika i prilika Božja, a gdje njegova karikatura. Nedvojbeno je da možemo spoznati da ni Bogu nije lako... no on ne odstaje, on je vjeran svojim naumima cjelovitog i spašenog ljudskog života koji ima biti, a dijelom već i jest, lijep. Sveti Irenej, lionski biskup i mučenik iz 3. stoljeća, piše: »Čovječe, ti si Božje djelo. Očekuj dakle ruku svojeg umjetnika, ruku koja sve izvodi u pravo vrijeme: u pravo vrijeme za tebe koji se oblikuješ. Iznesi pred njega meko i poslušno srce. Budi takav da te on može oblikovati.«

U konačnici sve ove značajke Božjeg djelovanja u čovjeku i na čovjeka, kroz događaje, susrete, iskustva i nezgode ljudskog osobnog i zajedničkog života sažete su u Novom zavjetu u Isusovoj poruci o Bogu Ocu kojega valja zazivati »Oče naš« (Mt 6,7), koji se vlada poput oca što daje slobodu sinu i čeka da mu se vrati u očinski dom, štoviše, izlazi mu u susret (Lk 15,11sl) i koji nam se otkriva kao božanska ljubav po Isusovoj molitvi (Iv 17). On je, i odgojitelj, i umjetnik, i liječnik – poput vinograda čije brižno nastojanje oko trsa vodi prema bogatijem urodu (usp Iv 15,1sl).

Ako naučimo tako, u tim perspektivama, promatrati, promišljati i vrednovati svoj život, Bog će nam biti »konkretan« i bliz, naš Bog, a ne neka ideja, ma bila to i najviša ideja. Ujedno ćemo otkrivati svu dubinu Isusovog odgovora farizejima i pismoznancima prigodom gozbe u Levijevoj kući: »Ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima. Nisam došao zvati pravedne, nego grešnike« (Lk 5,31-32). Svaki oblik ili stil kršćanskog života, bilo u kršćanskom braku bilo u kršćanskom djevičanstvu, pokazat će nam se kao udioništvo na toj Božjoj aktivnosti odgojitelja, liječnika i umjetnika...

Dakako, ovu perspektivu (kao i svaku drugu) valja odabrati i usvojiti. Čovjek uvijek odabire, on se uvijek opredjeljuje, čak i onda kada se prepušta »slučaju« ili nepromišljeno usvojenim vladajućim svjetonazorima i normama okoline. Ovu opisanu perspektivu predlaže Isus, a čovjek je odabire kada vjeruje njemu i u njega. A on je vjerodostojan jer je sasvim i na našoj i na Božjoj strani i jer u sebi ujedinjuje ono što želi povezati i spojiti: Boga i čovjeka.

Proživljavanje opisanih Božjih zahvata i postupaka ispunit će nas mirom, pouzdanjem i radošću. Odatle će se razviti duboka zahvalnost prema Bogu, poput one kojom odišu ponajljepši psalmi u psaltiru 103. i 139... Spontano će se na to nadovezati i pitanje kako ja (ne) odgovaram toj ponudi novoga života. Otvorenost vlastitog srca dovoljno je subjektivno jamstvo da će konačni rezultat biti produbljeniji život, život življen u dubini i iz dubine, jer – svoj život ne možeš produžiti, ali ga možeš produbiti!

HOW DOES GOD ACT UPON US AND WITHIN US?

Stjepan Kušan

Summary

Jesus's encounters with the people and his addresses to individuals are the author's model for the interpretation of how God acts upon the events of human life. The author refers to the Bible, where three basic aspects of God's influence on man can be seen. They can be compared with the activities of educator, doctor, and artist.